

Mes vis skubame ir nespėjame pasidžiaugti gamta.

O čia pat, aplink mus, vyksta įdomiausių dalykų. Žiūrėk – štai nutirpo sniegas ir grįžta paukščiai. Ėmė kristi lapai arba sodo kriaušės apniko vapsvos. Kai už lango balta ir šalta, apsižvalgyk – gal kas nors atskrido į lesyklėlę, nieko nerado ir snapeliu barbena į stiklą, klausia: ką gi man leisti? Pažinai? Taip, tai zyliukė.

Lietuvoje zylių daug, jos visos skirtingos. Ir uodai vis kitokie, ir miško žvėrys. Visi jie gyvena tuose pačiuose miškuose, laukuose, pievose, ežeruose ir upėse, pelkėse, pajūryje. Patikėk – visiems pakanka vietos, niekas dėl namų nesipyksta su kaimynais.

Nes čia gamta, ji įvairi, turtinga.

Ši knygelė tave supažindins su Lietuvos gamta. Ją perskaitęs, galbūt ieškosi naujų knygų, norėsi sužinoti vis daugiau. Linkiu, kad pažinimo noras niekada neišblėstų. Pats gerai žinau, kad mūsų šalies gamtai pažinti prireiks viso gyvenimo.

Taigi – eime į gamtą. Mūsų kelionė prasideda.

Autorius

Atnaujintas leidimas

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo ir mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose arba archyvuose, draudžiama mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISBN 978-609-01-4552-4

© Selemonas Paltanavičius, 2012, 2021

© Iliustracijos, Asta Kulikauskaitė-Krivickienė, 2012, 2021

© Leidykla „Alma littera“, 2021

Turinys

8 / Jų namai – miškas

- 10 / Kaip atsiranda miškas
- 12 / Kaip gyvena miškas
- 14 / Žiemą vasarą žali
- 15 / Lapuočiai medžiai
- 16 / Krūmai
- 18 / Uogos
- 19 / Samanos ir kerpės
- 20 / Kaip auga baravykas
- 22 / Kas gyvena po žieve
- 24 / Skruzdėlės, vapsvos,
bitės ir kamanės
- 26 / Drugiai
- 28 / Vabalai
- 30 / Driežai
- 32 / Voverė ir miegapelė
- 34 / Didieji miško plėšrūnai
- 38 / Briedis, elnias, stirna
- 42 / Miško giesmininkai
- 44 / Kas kokį lizdą suka
- 45 / Miškas (*Tavo darbelis*)
- 46 / Jų namai – pelkė**
- 48 / Aukštapelkė ir žemapelkė
- 50 / Kaip auga pelkės pušys

- 51 / Kada žydi pelkė
- 52 / Pelkės uoga – spanguolė
- 53 / Pelkės drugiai
- 54 / Angis
- 56 / Gervė
- 57 / Pelkė (*Tavo darbelis*)

58 / Jų namai – ežeras

- 60 / Vandens lelijos ir lūgnės
- 61 / Lašalas, arba vienadienė
- 62 / Ką siuva apsiuvos
- 63 / Čiuožikai
- 64 / Kai namai ant nugaros
- 66 / Dėlės
- 67 / Žalioji varlė
- 68 / Apie žuvų spalvas
- 70 / Ondatra
- 72 / Gulbė
- 74 / Kirai ir žuvėdros
- 76 / Antys
- 77 / Ežeras (*Tavo darbelis*)
- 78 / Jų namai – upė**
- 80 / Upės akmenys
- 81 / Nendrė, švendras, meldas
- 82 / Vėžiai

- 84 / Ūdra
86 / Dyglė ir kitos upės žuvis
88 / Tulžys
90 / Pilkasis garnys
92 / Klykuolė
93 / Upė (*Tavo darbelis*)
- 94 / Jų namai – kaimas
ir miestas**
- 96 / Kaimo sodyba
97 / Miesto gamta
98 / Žolynai
100 / Medžiai
102 / Naminiai paukščiai ir gyvuliai
106 / Ežys
108 / Naminė pelė ir žiurkė
110 / Šikšnosparniai
112 / Vabzdžiai mūsų namuose
114 / Baltasis gandrai
116 / Mūsų kaimynės kregždės
118 / Naminis žvirblis ir karklažvirblis
120 / Lesykla ir jos lankytojai
121 / Kaimo gyventojai
(Tavo darbelis)
- 122 / Jų namai –
laukai ir pievos**
- 124 / Laukų ir pievų žolynai
125 / Krūmai
126 / Medžiai
127 / Dirva ir dirvonas
128 / Kas gyvena dirvoje
129 / Kamanė
130 / Žiogas
132 / Voras
134 / Kurmis
136 / Kiškis
138 / Laukų paukščiai
139 / Mažieji pievos gyventojai
(Tavo darbelis)
- 140 / Jų namai –
pajūris ir kopos**
- 142 / Kupos
143 / Smiltynų augalai
144 / Pajūrio pievos – palvės
145 / Gubojas ir zunda
146 / Kas lanko žiedus
147 / Pajūrio medžiai
148 / Gintaras
150 / Jūros moliuskai ir vėžiai
152 / Plekšnė
154 / Ruonis
156 / Didžioji paukščių kelionė
157 / Jūra (*Tavo darbelis*)

Kaip atsiranda miškas

*Sudygo
eglaitė*

Berželiai

*Ažuoliukai
žiema*

- Į dirvoną vėjas atnešė eglių sėklų. Jos čia sudygo. Po kelerių metų atsirado pulkas eglių. Ar tai miškas? Ne! Dar ne miškas.
- Tame pačiame lauke kėkštas paslėpė keletą gilių, iš jų išaugo gražūs ažuoliukai. Ar čia jau miškas? Irgi dar ne!
- Žmonės vieną pavasarį pasodino berželių, liepaičių, pušelių, klevų. Medeliai vis stiebėsi, po jais sužaliavo samanės. Ilgainiui čia ėmė augti rudmėsės ir lepšės, lizdus susisuko kikiliai ir olą išsikasė lapė. Dabar čia – jau **miškas!** Dar jaunas, jam teks ilgai augti, jis ne kartą keisis. Tačiau buvusio dirvono neliko nė ženklo.
- Eglių ir pušų sėklos subręsta kankorėžiuose. Jos yra mažos, su permatomais skristukais – sparneliais. Krisdamos sėklelės pažyra aplinkui, o vėjas jas nuneša į laukus.

Padėk gamtai

Ir tu gali su tėveliais miške pasodinti eglaitę, pušaitę, beržą, klevą ar ąžuoliuką! Taip ne tik padėsi saugoti mišką – tau pačiam bus be galo įdomu stebėti, kaip tavo pasodintas medelis auga ir keičiasi.

Genio išaižyti kankorėžiai

Kėkštas

Įdomu

Kėkštai ąžuolų giles ir lazdynų riešutus rudenį slepia samanose, po žemės grumstais. Taip paukščiai ruošia atsargas žiemai. Dalies savo palėptų skanėstų neberanda, todėl iš jų išauga medžiai.

Voverė ir miegapelė

- **Voverė** – miško gyventoja. Ji gyvena medžiuose, tik ieškodama maisto kartais nusileidžia ant žemės.
- Šį mielą nedidelį gyvūnėlį dažnai vadiname voveraite. Jos ausis puošia plaukų šepetėliai, o uodega ilga ir pūkuota. Nagučiai aštrūs, jais įsikibus lengva laiptoti šakomis ir kamienais. Uodega lyg parašutas padeda šokuojant nuo vieno medžio ant kito. Voverė gali nušokti net 10 metrų.
- Voveraitė – graužikė, ji mėgsta riešutus, sėklas, uogas, pumpurus, paukščių kiaušinius.
- Jaunikliams lizdą įrengia medžio drevėje ar inkile. Eglėse apskritus lizdus susuka iš šakelių.
- Didžiausi voverės priešai – kiaunės, pelėdos, benamės katės. Tačiau voveraitė moka saugotis, o užklupta lyg žaibas pasileidžia nuo šakos ant šakos.

← Voverė

Ar žinai?

Ar lapė gudruolė tikrai gudri? Tiesa, ji išradinga. Tačiau vilkas už lapę gerokai budresnis, atsargesnis, o lūšis – daug akylesnė ir pastabesnė.

- **Lūšis** – naminės katės giminaitė. Ji ilgakoję, trumpa uodega ir stačiomis ausimis. Lūšies kailis šviesiai rusvas, dėmėtas. Ji taip gerai slapstosi miške, kad ją sunku pamatyti. Lūšis moka tykoti ir nepastebimai prisėlinti prie grobio.

Įdomu

Nei vilkas, nei lapė, nei lūšis mums nepavojingi. Jie visada stengiasi pirmi pasitraukti žmogui iš kelio.

*Lapės
jauniklis*

Lapė